

О.Т. Өлімов^{1*}, Т.В. Степанова² <https://orcid.org/0000-0002-7419-0770> <https://orcid.org/0000-0001-5295-2642>

¹ Каспий қоғамдық университеті, Алматы, Қазақстан;

² И.И. Мечников атындағы Одесса ұлттық университеті, Одесса, Украина

(E-mail: lawyer_olzhas@mail.ru, stepanovatv@ukr.net)

¹ ORCID ID: 0009-0007-9464-4286

² ORCID ID: 0000-0002-7419-0770

Тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шартын құқықтық реттеудің ерекшеліктері: теориялық тәсілдер мен соттық тәжірибе

Мақала Қазақстан Республикасының азаматтық құқық жүйесіндегі тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шартын құқықтық реттеудің ерекшеліктерін кешенді зерттеуге арналған. Тақырыптың өзектілігі осындай аралас шарттарды құқықтық тұрғыдан саралаудың күрделілігімен және Қазақстан заңнамасы, ең алдымен ҚР Азаматтық кодексі контекстіндегі негізгі міндеттемелерді: жұмыстарды орындауды (мердігерлік) және мүлікті беруді (жеткізу) ажырату өлшемдерін анықтау қажеттігімен негізделген. Осы шарттардың өзара байланысы мен тоғысу нүктелерін зерттеуге, сондай-ақ олардың құқық қолдану практикасындағы арақатынасы мен өзара іс-қимылының тетіктерін анықтауға ерекше назар аударылады. Тиісті нормаларды қосымша қолдану мақсатында шарттың басым элементін анықтауға арналған теориялық тәсілдер талданды. Көрсетілген шарттық конструкциялардан туындайтын дауларды шешу бойынша ҚР Жоғарғы Сотының және жергілікті соттардың сот практикасына талдау жасалған. Тәуекелдерді бөлуге, жұмыстарды тиісінше орындамағаны немесе сапасыз тауарды жеткізгені үшін тараптардың жауапкершілігіне, сондай-ақ меншік құқығының ауысу сәттеріне және оларға залалдарды өтеу туралы ережелерді қолдануға қатысты мәселелер зерттеледі. Жұмыстың нәтижесі құқықтық анықтықты арттыруға, құқық қолдану практикасындағы тәсілдерді біріздендіруге және Қазақстан Республикасының коммерциялық айналымындағы шарттық базаны жетілдіруге бағытталған дәлелді қорытындылар мен ұсыныстар болып табылады.

Кілт сөздер: сот практикасы, мердігерлік шарт, тауар жеткізілімі шарты, міндеттемелік құқық, мердігер, тапсырыс беруші.

Kipicne

Келісімшарттық конструкциялар, азаматтық заңнамада аталған дәстүрлі міндеттемелер түрлерінің шеңберінен тыс шығып, қазіргі шаруашылық айналымында елеулі орын алады. Олардың ішінде аралас шарттарға ерекше мән беріледі, себебі олар әртүрлі келісімшарттық үлгілердің элементтерін біріктіреді. Құқық қолдану тәжірибесінде ең кең таралған әрі айтарлықтай күрделі қиындықтар туындататын санат — бұл мердігерлік шарт пен тауар жеткізілімі шартының элементтерін біріктіретін шарттар.

Мұндай міндеттемелерді құқықтық саралау және олардың орындалуы мен жауапкершілігіне сәйкес құқықтық режимді айқындау күрделі міндет. Ерекше қиындықтар мердігерлік пен тауар жеткізілімі қатынастарының түйісу нүктесінде туындайды, өйткені аталған институттардың нормалары бір мәселелерді қатар реттеген жағдайда коллизияға түседі. Мысалы, бұл жағдай материалдарды беру мерзімдеріне, сапаға қойылатын талаптарға немесе міндеттемені бұзудың елеулі критерийлеріне қатысты туындауы мүмкін.

Саралаудың бірімәнді еместігінің нәтижесінде, бір тараптың белгілі бір келісімшарттық үлгінің нормаларына сәйкес әрекеті аралас конструкцияға енгізілген басқа үлгінің ережелері бойынша қате түрде міндеттемені бұзу ретінде бағалануы мүмкін. Мұндай коллизиялар құқықтық анық еместік тәуекелін арттырып, шаруашылық айналымында аралас шарттарды қолдануға бірыңғай тәсілді қалыптастыруды қиындатады. Бұдан бөлек, осындай шарттық қатынастар аясында туындайтын жекелеген міндеттемелер мүлде құқықтық саралаусыз қалуы ықтимал, өйткені олардың табиғаты бастапқыда не мердігерлік шартта, не тауар жеткізілімі шартында көзделмеген. Мұндай жағдайларда

* Хат-хабарға арналған автор. E-mail: lawyer_olzhas@mail.ru

құқық қолданушы құқықтық олқылықты толықтыру қажеттілігіне тап болады, бұл қолданылатын құқықтық режимді айқындауды одан әрі күрделендіреді.

Тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттарын саралаудың күрделілігі, сондай-ақ құқықтық реттеудегі олқылықтар әртүрлі зерттеу әдістеріне жүгінудің қажеттілігін туындатты.

Әдістер мен материалдар

Зерттеу барысында мердігерлік шарт пен тауар жеткізілімі шарттарын реттейтін азаматтық заңнама нормаларын талдауға мүмкіндік берген формалды-құқықтық әдіс қолданылды. Қосымша түрде сот практикасына талдау жүргізіліп, азаматтық-құқықтық қатынастардың осы санатындағы дауларды шешу бойынша соттардың негізгі құқықтық ұстанымдарын айқындауға мүмкіндік берілді.

Салыстырмалы-құқықтық әдіс аталған келісімшарттық конструкцияларды салыстыру және олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау үшін қолданылды. Құқықтық-талдамалық тәсіл қарастырылып отырған шарт түрлерін реттейтін доктриналық қағидаттар мен нормативтік үлгілерді жүйелеу және қорытындылау үшін пайдаланылды.

Зерттеудің эмпирикалық базасына Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілері, сот практикасының материалдары, сондай-ақ аралас шарттар мәселесінің әртүрлі қырларын ашатын ғылыми жарияланымдар мен түсіндірмелер енгізілді. Жұмыс барысында азаматтық құқық саласындағы отандық және шетелдік зерттеушілердің, атап айтқанда: Ю. Г. Басин, М. К. Сүлейменов, Г. А. Жайлин, С. П. Мороз, Д. В. Огородов, Е. Б. Казакова, Д. К. Туменбаева, А. А. Чеботаева, Е. С. Верховец, В. П. Камышанский, Н. М. Коршунова, В. И. Иванова, К. Н. Шмырева, С. А. Олейник, К. В. Янчуревич, А. Р. Гарипов еңбектері талданып, қорыту жүргізілді. Бұл зерттеудің кешенділігі мен жан-жақтылығын қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. Аталған дереккөздерді пайдалану тақырыпты тереңірек ашуға және негізделген қорытындылар жасауға ықпал етті.

Нәтижелер

Қазіргі азаматтық айналым Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде бекітілген қатаң түрде аталған міндеттемелер түрлерінен тыс шығатын келісімшарттық конструкцияларды белсенді қолданумен сипатталады. Осындай конструкциялардың бірі — тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарт, ол аралас шарттардың бір түрі және екі дербес келісімшарттық үлгінің белгілерін үйлестіреді.

Аралас шарттың конструкциясы заң шығарушыны өзара ұқсас немесе бір-бірінен туындайтын шарттардың орасан зор номенклатурасын арнайы реттеуден босатады, сонымен бірге шарттық қатынастарды реттеудің сол деңгейі мен сапасын сақтайды. Мұндай заңнамалық үнемдеудің екінші қыры — жекеше құқықтық реттеудегі белгілі олқылықтарды барынша азайту: шарт тараптары өздерінің экономикалық қажеттіліктеріне сай шартты синтездейді, бірақ сонымен қатар бұл шарт азаматтық құқықпен бұрыннан реттелген шарттардың элементтерінен тұрады [1].

Құқықтық табиғаты бойынша мердігерлік шарт белгілі бір жұмысты орындауға және оның нәтижесін тапсырыс берушіге беруге бағытталған, бұл ретте нәтижесінің сапасы, орындалу мерзімдері және тараптар арасындағы тәуекелдерді бөлу мәселелері негізгі мәнге ие болады.

Ю. Г. Басин мен М. К. Сүлейменов атап көрсеткендей: «кез келген мердігерлік шарттың жалпы белгісі оның негізгі мазмұны болып табылады, яғни қатысушылардың негізгі құқықтары мен міндеттері. Мердігер үшін — жұмысты тапсырысқа қатаң сәйкестікте орындау, ал тапсырыс беруші үшін — осындай жұмыстардың нәтижесін қабылдау және төлеу» [2].

Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің 616-бабының 1-тармағына сәйкес (бұдан әрі — ҚР АҚ), «мердігерлік шарты бойынша бір тарап (мердігер) екінші тараптың (тапсырысшының) тапсырмасы бойынша белгілі бір жұмысты атқаруға және белгіленген мерзімде оның нәтижесін тапсырысшыға өткізуге міндеттенеді, ал тапсырысшы жұмыс нәтижесін қабылдап алуға және оған ақы төлеуге (жұмыстың бағасын төлеуге) міндеттенеді. Егер заң актілерінде немесе шартта өзгеше көзделмесе, жұмыс мердігердің тәуекелімен орындалады» [3].

Г. А. Жайлин мердігерлік шарттың негізгі ерекшелігі ретінде мердігердің қызметінің өз процесіне емес, тапсырыс беруші үшін дербес құндылыққа ие болатын материалдық нәтижені жасауға бағытталуын атап көрсетеді [4].

Мердігерлік шарттың базалық сипаттамасы деңгейінде жұмыстың орындалу процесі мен оның түпкі нәтижесіне баса назар аударылады. Ал бұл шарт түрінен айырмашылығы ретінде тауар

жеткізілімі шарты мүлде өзге табиғатқа ие және азаматтық құқықтың дербес нысаны ретінде тауарды беруге назар аударады.

ҚР АҚ-ның 458-бабының 1-тармағына сәйкес, тауар жеткізілімі шарты бойынша кәсіпкер болып табылатын сатушы (тауар беруші) сатып алушыға өзі өндіретін немесе сатып алатын тауарларды кәсіпкерлік қызметке немесе жеке өзіне, отбасына, үй ішіне және сол сияқты өзге де пайдалануға байланысты емес өзге мақсаттарға пайдалану үшін келісілген мерзімде немесе мерзімдерде беруге міндеттенеді [3].

Тауар жеткізілімі шарты сатып алушының меншігіне тауарларды беруді реттейді, мұнда негізгі назар өнімді тиісті сапада және келісілген мерзімдерде жеткізу міндеттемелеріне аударылады. Е. Б. Казакова мен А. А. Чеботаеваның пікірінше, «бұл шарт бойынша кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын жеткізуші — сатушы өзі өндіретін немесе сатып алатын тауарларды келісілген мерзімде немесе мерзімдерде сатып алушыға кәсіпкерлік қызметте пайдалану үшін не жеке, отбасылық, тұрмыстық және өзге де осыған ұқсас пайдалануға байланысты емес басқа мақсаттарда беруге міндеттенеді» [5].

Аталған шарттардың элементтері бір конструкцияда біріктірілген кезде күрделі құқықтық феномен туындайды, мұнда мердігер жұмысты орындай отырып, оны орындау үшін қажетті материалдар мен жабдықтарды жеткізуге де міндеттенеді. Міндеттемелерді орындау нәтижесінде процессуалдық құрамдас бөлік (дайындау, қайта өңдеу, жұмысты орындау) пен мүлктік құрамдас бөлік (заттарды тауар ретінде беру) қатар қамтылады.

К. В. Янтуревичтің пікірінше, «аралас шарт — бұл заңда немесе өзге де құқықтық актілерде көзделген әртүрлі шарттардың элементтері қамтылған шарт. Тараптардың аралас шарт бойынша қатынастарына, егер тараптардың келісімінен немесе аралас шарттың табиғатынан өзгеше туындамаса, аралас шартта қамтылған элементтерге сәйкес шарттар туралы ережелер тиісті бөліктерде қолданылады» [6; 179].

Мұндай шарттың ерекшелігі — белгілі бір қырларында мердігерлікке қатысты нормалар мен тауар жеткізіліміне қатысты нормалардың тоғысуында. Бұл мысалы, берілетін материалдардың сапасын реттеу, оларды ұсыну тәртібі, міндеттемелерді орындау мерзімдері және тиісінше орындалмаған жағдайда туындайтын салдарларды анықтау мәселелерінде көрініс табады.

Осылайша, шарттың аралас сипаты оны саралауға, қолданылатын құқықтық режимді таңдауға және тараптардың жауапкершілік шараларын айқындауға байланысты тұтас бірқатар құқықтық мәселелерді туындатады.

А. Р. Гарипов өз еңбегінде атап өткендей, «тараптар әртүрлі шарттардың, соның ішінде мердігерлік пен тауар жеткізілімі шарттарының элементтері біріктірілетін аралас шарт жасасуға құқылы. Сонымен бірге, бұл конструкцияның өзегінде мердігерлік шарт қалуы тиіс» [7].

Е. С. Верховецтің атап көрсетуінше, жеткізуші бір мезгілде әрі сатушы, әрі тауар өндіруші бола алады, демек, тауар жеткізілімі шартының өзінде мердігерлік шарттың элементтері қамтылуы мүмкін. Мердігерлік шарт белгілі бір затты дайындауға және оның нәтижесі мен затқа құқықтарды тапсырыс берушіге беруге жасалады. Жеткізу барысында да түпкілікті түрде тауарға меншік құқығы жеткізушіден сатып алушыға өтеді [8].

Мұндай келісімшарттық конструкциялар ең үлкен практикалық мәнге мемлекеттік сатып алулар саласында ие болады. Дәл осы жерде тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттар ең кеңінен қолданылады, өйткені тапсырыс беруші, әдетте, орындалған жұмыстың нәтижесіне ғана емес, сонымен қатар оның тиісті материалдық-техникалық қамтамасыз етілуіне де мүдделі болады.

Осындай ерекшелік осы міндеттемелерді кешенді түрде реттеудің қажеттілігін айқындайды және мемлекеттік қажеттіліктерге қатысты мердігерлік пен тауар жеткізілімі шарттарының қолданылу аясын шектеу мәселесін өзекті етеді.

В. П. Камышанский, Н. М. Коршунов және В. И. Иванова атап өткендей, «мемлекеттік қажеттіліктерге арналған мердігерлік жұмыстардың ерекше құқықтық режимі бар: мемлекеттік келісімшарт өз бойында мердігерлік шарт пен тауар жеткізілімі шартының элементтерін біріктіреді, бұл мемлекеттік тапсырыс берушіні тек жұмыстардың орындалуымен ғана емес, сонымен қатар тиісті материалдық-техникалық қамтамасыз етумен де жабдықтау қажеттілігіне, сондай-ақ жекеше-құқықтық және жария-құқықтық бастауларды теңестіру талабына байланысты» [9; 534].

С. П. Мороздың пікірінше, «шарт инвестициялық қызмет субъектілері арасындағы қатынастарды реттейтін негізгі құқықтық құрал болып табылады, бұл мемлекеттік сатып алулар саласында

жасалатын аралас шарттарды реттеуде келісімшарттық конструкциялардың маңыздылығын бірдей дәрежеде дәлелдейді» [10].

Атап айтқанда, бұл мемлекеттік қажеттіліктерді қамтамасыз ету мақсатында құрылыс-монтаж және өзге де жұмыстарды орындау үшін жасалатын толық бітіріп берілетін құрылыс туралы шарттарында өз көрінісін табады.

К. Н. Шмырева мен С. А. Олейник атап өткендей, қазіргі кезде практикалық тұрғыдан алғанда, қатынастарды дұрыс саралау және тауар жеткізілімі мен мердігерліктің арасындағы шекараны айқындау аса маңызды мәнге ие. Өйткені тараптардың құқықтары бұзылған жағдайда талап қоюдың нысанасы мен негізін дұрыс тұжырымдаудың өзегі тараптар арасындағы құқықтық қатынастарды дұрыс саралау, әсіресе мердігерлік шарт пен тауар жеткізілімі шартының араласуы орын алған жағдайда. Атап айтқанда, сот формалды түрде тауар жеткізілімі, мердігерлік және қызмет көрсету шарттары деп белгіленген келісімшарттан туындаған дауды қарау кезінде, талап қоюшының тараптар жасасқан шартты тауар жеткізілімі шарты деп бағалауына қарамастан (осыған сүйеніп талап қойылғанына қарамастан), сот шартты тауар жеткізілімі шарты емес, мердігерлік шарт деп танығандықтан, жеткізілмеген тауарлардың құны және айыппұл түрінде анықталған нақты залалды өндіру туралы талаптар қанағаттандырылмаған болып қалады [11; 344].

Қазақстан Республикасының 2024 жылғы 1 шілдедегі «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заңының 31-тармағына сәйкес (бұдан әрі — Заң), толық бітіріп берілетін құрылыс туралы шарт — жобалау, іздестіру, құрылыс-монтаждау (кеңейту, жаңғырту, техникалық қайта жарактандыру, реконструкциялау, реставрациялау, күрделі жөндеу) жұмыстарын және басқа да жұмыстарды орындауды, сондай-ақ жобалар мен көрсетілетін техникалық қадағалау қызметтеріне ведомстводан тыс кешенді сараптама жүргізуді қоспағанда, көрсетілген жұмыстарға ілеспе тауарларды беруді және қызметтер көрсетуді қамтитын, объектіні салу және оны пайдалануға беру жөніндегі кешенді жұмыстар нысанасы болып табылатын шарт [12].

Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заңы «толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» шарттарының аралас сипатын айқын көрсетеді және оны кешенді құқықтық нысан ретінде таниды. Ол жобалау, құрылыс-монтаж және өзге де жұмыстарды орындау жөніндегі міндеттемелерді тауарларды жеткізу және негізгі нысанмен — құрылыс объектісін тұрғызу және пайдалануға беруімен тығыз байланысты ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі міндеттемелермен біріктіреді. Мұндай саралау тапсырыс берушіге бір орындаушыдан дайын, пайдалануға жарамды нысанды алуға мүмкіндік береді, процесті оңтайландырады және бірнеше бөлек шарттарды үйлестірумен байланысты тәуекелдерді барынша азайтады.

Осылай, құқықтық реттеудің негізгі аспектісі аталған кешенді мәміленің тиісті элементтеріне мердігерлікке де, тауар жеткізіліміне де қатысты ережелерді қолдану қажеттілігіне саяды, бұл ретте мемлекеттік қажеттіліктердің мақсаттарының басымдығын ескеру керек. «Толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» шартының шеңберінде бұл құрылысқа материалдық қамтамасыз етуге қатысты міндеттемелер бөлігінде (мысалы, жабдықтардың, материалдар мен техниканың сапасы, толықтығы және жеткізу мерзімдері тұрғысынан) тауар жеткізілімі ережелерін қолдануды білдіреді, ал мердігерлікке қатысты нормалар құрылыс жұмыстарының орындалу процесін және нәтижесін реттейді. Дәл осындай кешенді тәсіл мемлекеттік құрылыстың бірыңғай басқару мен жауапкершілікті талап ететін жобаларын тиісінше іске асыруды қамтамасыз етеді.

Тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттың нормативтік мазмұны

Мердігерлік пен тауар жеткізілімін біріктіретін аралас шарттарда тараптар, әдетте, міндеттеменің қосарлы табиғатын бейнелейтін бірқатар арнайы ережелерді бекітеді.

Біріншіден, мұндай шарттарда нысан кешенді түрде тұжырымдалады: мердігер құрылыс-монтаж жұмыстарын орындау міндетін өзіне ала отырып, сонымен қатар қажетті жабдықтарды, материалдар мен қосалқы бөлшектерді жеткізуді қамтамасыз етеді. Жеткізу құрамдасының енгізілуі бұл шарттарды классикалық мердігерліктен ерекшелейді, өйткені соңғысында материалдармен қамтамасыз ету мердігердің міндеті болып саналса да, шарттың нысаны болып табылмайды.

Екіншіден, тараптар тәуекелдер мен жауапкершіліктің ауысу режимін нақтылайды. Әдетте, жеткізу бөлігі бойынша тауардың кездейсоқ жойылу немесе бүліну тәуекелі тапсырыс беруші қабылдау сәтінде ауысады, ал құрылыс жұмыстары бөлігі бойынша мердігер объектіні тапсыру сәтіне дейін оның кездейсоқ жойылу тәуекелін көтереді.

Үшінші маңызды элемент — қабылдау механизмі. Орындалған жұмыстар актілерінен бөлек, жеткізілген жабдықтар мен материалдарды міндетті түрде қабылдау рәсімі белгіленеді, ол көбіне

зауыттық сынақтармен (ФАТ) және тапсырыс берушінің өкілдерінің қатысуымен жүзеге асырылады. Осылайша, қабылдау «тауарлық» және «құрылыс» шеңберлеріне бөлінеді.

Төртінші ерекшелік — кепілдік міндеттемелер. Аралас шарттарда құрылыс жұмыстарының нәтижесіне және жабдыққа қатысты бөлек мерзімдер көзделеді. Мердігер жұмыста да, жеткізілген тауарларда да кемшіліктер анықталған жағдайда оларды уақтылы жоюға міндетті.

Ерекше орын есеп айырысу мен міндеттемелерді орындауды қамтамасыз ету шарттарына тиесілі. Шарттарда аванстық төлемдер олардың қайтарылуын міндетті түрде қамтамасыз етумен, орындалған кезеңдер үшін аралық төлемдермен, сондай-ақ міндеттемелерді орындауды қамтамасыз ету ретінде банктік кепілдіктер немесе депозиттермен көзделеді.

Бұдан бөлек, мұндай шарттарда субмердігерлікке қатысты ережелер (берілетін жұмыстар үлесінің шектері, бас мердігердің жауапкершілігі), еңбек қауіпсіздігі, техника қауіпсіздігі мен экологиялық талаптар, сондай-ақ шартты бұзудың арнайы салдарлары бекітіледі. Мысалы, алаңда тұрған материалдар мен жабдықтар бойынша түпкілікті есеп айырысулар аяқталғанға дейін олардың тапсырыс берушінің меншігі деп танылуы.

Осылайша, тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарт мердігерлікке де, тауар жеткізіліміне де қатысты нормалар қолданылатын кешенді реттеумен сипатталады, ал онда бекітілетін ережелер міндеттемелердің екі бөлігінің де орындалуын қамтамасыз етуге және тапсырыс берушінің мүдделерін қорғауға бағытталған.

Д.К. Туменбаева атап өткендей, «мемлекеттік сатып алулар бойынша сот практикасының елеулі бөлігін бір мезгілде жұмыстарды орындауды да көздейтін мемлекеттік келісімшарттардың құрамында тауарларды жеткізу жөніндегі міндеттемелердің тиісінше орындалмауынан туындайтын даулар құрайды. Жабдықты кешіктіру немесе мүлде жеткізбеу сияқты бұзушылықтар айыппұл өндіруге және жеткізушіні сатып алудың адал емес қатысушысы деп тануға әкеп соғады» [13].

Сот практикасын талдау

Теориялық тұжырымдарды растау үшін сот практикасын талдауға жүгіну қажет. Сот органдарының шешімдерінен алынған мысалдар аралас шарттарды саралаудың негізгі қиындықтарын және олардың құқықтық реттелу ерекшеліктерін айқындауға мүмкіндік береді.

Мемлекеттік сатып алу саласындағы тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттың ерекшелігін көрсететін сот практикасының келесі мысалы айқын болып табылады. Мәселен, Ақмола облысының мамандандырылған ауданаралық экономикалық соты «Ақмола облысының құрылыс басқармасы» мемлекеттік мекемесінің «Строй групп» ЖШС-ға медициналық жабдықтардың құнын өндіру туралы талабын қарады [14].

Тараптар арасында аудандық емхананы салуға арналған мемлекеттік сатып алу шарты жасалды, ол құрылыс жұмыстарын орындаумен қатар мердігердің медициналық жабдықтарды жеткізу жөніндегі міндетін де қамтыды. Қаржыландыру алғанына қарамастан, мердігер жабдықтарды толық көлемде жеткізуді қамтамасыз етпеген, бұл талап қоюға негіз болды.

Сот істің мән-жайларын зерттей отырып, жалпы сомасы 274 649 920 теңгеге жабдықтың жеткізілмегенін анықтады. Жауапкердің жабдықты ішінара жеткізгені туралы уәждері орындалған жұмыстардың растайтын актілерінің болмауына байланысты негізсіз деп танылды. Дауды шешу барысында сот объектіні орындау және тапсыру міндеттемесіне қатысты мердігерлік қатынастарды реттейтін нормаларға да, төленген тауарды тапсыру немесе алдын ала төлемді қайтару міндетіне қатысты жеткізу туралы ережелерге де сілтеме жасады. Нәтижесінде талап қоюшының талабы қанағаттандырылып, жауапкерден жеткізілмеген жабдықтың құны мен сот шығындары өндірілді.

Осылайша, сот іс жүзінде объектіні тапсыру бөлігінде мердігерлікке қатысты нормаларды, ал орынсыз берілмеген тауардың құнын қайтару бөлігінде тауар жеткізіліміне қатысты нормаларды қатар қолданып, біріктірілген тәсілді көрсетті. Бұл аралас шарттардың жүйелі және кешенді түсіндірмесін талап ететінін дәлелдейді.

Бұл сот ісі тауар жеткізілімі элементтері бар аралас мердігерлік шарттарды саралау барысында туындайтын сипаттамалық қиындықтарды көрсетеді. «Толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» нысанындағы құрылыс шартына қол қойған мердігер құрылыс жұмыстарын орындау міндетін ғана емес, сонымен бірге медициналық жабдықтарды жеткізу міндетін де өзіне алды, бұл сатып алу-сату және тауар жеткізілімі туралы ережелердің реттеу аясына жатады.

Практикада бұл бірнеше құқық қолданушылық мәселелерге алып келеді. Біріншіден, міндеттеменің нысанын ажырату қиынға соғады. Мердігерлік бойынша жұмыстың нәтижесі дәстүрлі түрде аяқталған объект ретінде айқындалады, ал тауар жеткізілімі шартында нысан — жеке-дара

айқындалған тауар. Аралас шартта белгісіздік туындайды: жабдықты жеткізбеу мердігерлік міндеттеменің тиісінше орындалмауы ретінде де, не жеткізу шарттарының бұзылуы ретінде де саралануы мүмкін.

Екіншіден, міндеттемелерді орындау сәтін айқындауда қиындықтар туындайды. Мердігерлік қатынастарда орындау сәті акт бойынша нәтижені тапсыру болып есептеледі, ал тауар жеткізілімінде — тауарды беру немесе оны сатып алушының қарауына ұсыну. Осыдан практикалық даулы мәселе туындайды: толықтырушы жабдықтарсыз объект тапсырылды деп санауға болады ма?

Үшіншіден, тәуекелдерді бөлу мәселесі анықталмай қалады. Мердігерлікте тәуекел тапсырыс беруші нәтижені қабылдағанға дейін мердігердің жауапкершілігінде болады, ал тауар жеткізілімі шартында тауардың кездейсоқ жойылу немесе бүліну тәуекелі оны беру сәтінен бастап сатып алушыға өтеді. Аралас шартта бұл ереже сараланған сипатта болып, коллизия туындатады: тәуекелдердің бір бөлігі жұмысты орындау процесімен байланысты болса, екінші бөлігі — тауардың жеткізу нысаны ретіндегі табиғатымен байланысты.

Төртіншіден, шарт бойынша міндеттемелердің орындалмауы немесе тиісінше орындалмауы үшін жауапкершілік шарасын таңдаудың мәселелі болуы. Мердігерлік шарт бойынша тапсырыс беруші кемшіліктерді жоюды, бағаны төмендетуді немесе шарттан бас тартуды талап етуге құқылы, ал тауар жеткізілімі шартында — тауарды ауыстыруды, толық жиынтықтауды немесе төленген соманы қайтаруды талап ете алады. Нәтижесінде жауапкершілік шаралары тоғысуы немесе өзара қайшылыққа түсуі мүмкін.

Қаралған істе сот мердігердің жеткізілмеген жабдықтың құнын қайтару міндетін көрсете отырып, ол орындалған жұмыстар актілеріне қатысты мердігерлік нормаларын да, сондай-ақ алдын ала төленген тауардың берілмеу салдарларына қатысты тауар жеткізілімі нормаларын да пайдаланып, іс жүзінде біріктірілген тәсілді қолданды.

Осылайша, сот практикасы тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттардың құқықтық тұрғыдан күрделі конструкциялар екенін, оларды жүйелі түсіндіруді және ҚР АҚ-ның әртүрлі тарауларының нормаларын келісімді түрде қолдануды талап ететінін растайды. Мұндай шарттарға қатысты бірыңғай тәсілдің болмауы байқалады.

Мемлекеттік қажеттіліктер үшін жасалатын тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттарды құқықтық реттеудің күрделілігі әсіресе мерзімдер мен жауапкершілік бөлігінде бір бұзушылыққа мердігерлікке де, тауар жеткізіліміне де қатысты нормаларды бір мезгілде қолдану қажеттілігінде көрініс табады. Осы тұжырымды нақтылау үшін Алматы қалалық сотының азаматтық істер жөніндегі сот алқасының 2025 жылғы 5 наурыздағы № 7599-25-00-2а/1704 ісі бойынша қаулысы негізінде бейімделген сот практикасын қарастырайық [15].

Даудың мәні аралас сипаттағы су құбыры және кәріз желілерін салу жөніндегі келісімшартқа байланысты туындады, ол құрылыс-монтаж жұмыстарын ғана емес, мердігердің негізгі жабдықтарды, атап айтқанда сорғы станциялары мен құбырларды жеткізу және орнату жөніндегі міндетін де қамтыды. Қиындық мердігер нысанды тапсыру мерзімдерін бұзып, мұны импорттық жабдықтарды жеткізудегі кідірістермен және жобалау-сметалық құжаттамаға (ЖСҚ) түзетулер енгізу қажеттілігімен түсіндірген кезде пайда болды. Мердігер сот арқылы мерзімді ұзарту мен айыппұлды өндіріп алудан құтылуға тырысқанымен, оның әрекеттері сәтсіз аяқталды.

Дауды шешу барысында сот жабдықты жеткізудегі кідірістерге байланысты нысанды жалпы тапсыру мерзімінің бұзылуы мердігерлікке көзделген жауапкершілікті туындататынын көрсетті. Сот «толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» шартының басым элементі аяқталған объектіні жасау болып табылатындықтан, ҚР АҚ-нің 293-бабын ескере отырып, айыппұлды даусыз өндірді. Осылайша, сорғы жабдықтарын жеткізудегі кідіріс форс-мажор жағдайы ретінде танылған жоқ, керісінше, нысанды әрі тауармен, әрі жұмыс нәтижесімен қамтамасыз ету міндеттемесін өз мойнына алған мердігердің кәсіпкерлік тәуекелі ретінде қаралды.

Бұл сот ісі бұзушылық жеткізу міндеттемелерінің орындалмауынан туындаған жағдайда да, соттардың мердігерлік элементтің басым рөлінен шығатынын көрсетеді. Бұл мемлекеттік тапсырыс шеңберінде аяқталған объектіні жасау мақсатының басымдығын растайды.

Бұдан бөлек, соттар мерзімді ұзартудан қатаң түрде бас тартады, себебі олар Заңның 45-бабындағы императивтік нормаларға сүйенеді. Бұл негізгі қиындықты туындатады: мысалы, ұзақ импорттық жеткізілімге байланысты объективті түрде қажет болатын мерзімнің ұзартылуы да, егер ол Заңда көзделген тар негіздердің қатарына кірмесе, жүзеге асырылмайды.

Сонымен бірге, сот ҚР АҚ-нің 386-бабы 3-тармағына сәйкес шарттың қолданылу мерзімі өткеннен кейін барлық міндеттемелер тоқтатылатынын атап көрсетті. Бұл аралас шартта тауар жеткізілімі аяқталмайынша жұмысты бөлек аяқтауға болмайтынын, керісінше де солай екенін дәлелдейді. Тауар жеткізілімі мерзімінің бұзылуы бүкіл құрылыс міндеттемесінің тоқтатылуына әкеп соқты, бұл «толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» шартында жария-құқықтық шектеулер жеке-құқықтық нормалардың коллизиясын ушықтыратынын және соттарды жиі тауар жеткізілімі элементінен туындайтын бұзушылықтар үшін мердігерлік шарт бойынша қатаң санкциялар қолдануға мәжбүрлейтінін көрсетеді.

Осылайша, сот практикасы сараланған тәсілдің қажеттілігін көрсетеді: мерзімдердің бұзылуы үшін жауапкершілік бұзушылықты шарттың қай элементі: мердігерлік пе, әлде тауар жеткізілімінен туындай ма? Мемлекеттік қажеттіліктер үшін «толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» шарттарымен жасалатын тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттарды құқықтық реттеудің негізгі күрделіліктерінің бірі — аралық кезеңдердің тиісінше орындалмауы үшін жауапкершіліктің сәтін және көлемін айқындау.

Осылайша, Астана қаласының мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының шешіміне сәйкес, шарттың нысаны «толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» жағдайында тұрғын үй кешендерін салу болды. Мұндай келісімшарт өзінің табиғаты бойынша аралас сипатқа ие болып, құрылыс-монтаж жұмыстарын ғана емес, мердігердің барлық қажетті жүйелерді қамтамасыз ету, жеткізу және орнату жөніндегі міндетін де қамтиды.

Қиындық мердігер аралық кесте мерзімдерін, атап айтқанда тікелей тауар жеткізіліміне тәуелді жұмыстарды: электр жарығын жүргізу, сантехникалық жұмыстар мен ішкі әрлеуді бұзған кезде туындады. Мердігер сәтсіз дәлелдегеніндей, «толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» шартының құрылысында жеке кезеңдердің кешіктірілуі үшін жауапкершілік жүктелмеуі тиіс, өйткені міндеттеме тек бүкіл объектіні тапсырудың соңғы мерзімінің бұзылуы бойынша ғана бағалануы керек. Бұл уәж классикалық коллизияны бейнелейді: жабдықтарды монтаждаумен байланысты бұзушылыққа мердігерлік нормаларын қолдану қажет пе, әлде оны жеткізу мерзімдерінің бұзылуы ретінде қарастыру керек пе.

Сот бұл уәжді қабылдамады және шарттың жұмыс кестесі бойынша кезеңдерге бөлінетінін көрсетті. Сот кесте келісімшарттың міндетті шарты болып табылатындықтан, аралық мерзімдердің бұзылуы үшін айыппұл өндірді. Жеткізілген жүйелерді монтаждау мерзімдерінің сақталмауы міндеттеменің тиісінше орындалмауы ретінде танылып, ол қаржылық жауапкершілікке әкеп соқтырды [16]. Соттар «толық бітіріп берілетін құрылыс туралы» шарты өзінің кешенді сипатына қарамастан, мердігерді қаржылық жауапкершіліктен босатпайтынын, тіпті кешігу себебі жеткізу элементімен байланысты тәуекел болған жағдайда да, мойындайды.

Сонымен қатар, осы іс бойынша сот санкцияларды қолдануда теңгерімділік танытып, мердігерді мемлекеттік сатып алулардың адал емес қатысушысы деп танудан бас тартты. Сот бұзушылықтың мәнділік критерийін ескерді, өйткені жұмыстардың 94 %-ы орындалған және түпкілікті мерзім әлі басталмаған еді. Осылайша, соттар жауапкершілікті саралайды: кестенің бұзылуы, соның ішінде тауар жеткізілімі элементі айыппұлмен жазаланады, бірақ қатаң жария-құқықтық санкцияларды қолдану үшін тапсырыс берушіге келтірілген зиянның мәнділігі дәлелденуі қажет.

Нәтижесінде, бұл тәжірибе мемлекеттік сатып алулар үшін жасалатын тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттарда соттардың жауапкершілікке қатысты сараланған тәсілді қолдануға мәжбүр болатынын растайды: мерзімдердің бұзылуы функционалды түрде жеткізу элементімен байланысты болған жағдайдың өзінде де, мердігерлікке тән қатаң санкциялар қолданылады, бірақ жария-құқықтық санкциялар үшін міндетті түрде тапсырыс берушіге келтірілген зиянның мәнділігі дәлелденуі талап етіледі.

Қорытынды

Тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарт өзінің табиғаты әртүрлі міндеттемелерді біріктіретін аралас шарттық конструкцияның айқын мысалы. Жүргізілген зерттеу шарттың нысанын ажырату, міндеттемелерді орындау сәтін айқындау, тәуекелдерді бөлу және жауапкершілік шараларын тандау мәселелерінде негізгі қиындықтардың туындайтынын көрсетті. Бұл мәселелердің өзектілігі бір шарттың шеңберінде жұмыстарды орындау процесі мен материалдық құндылықтарды тапсырудың қатар қамтылу жағдайында арта түседі.

Мемлекеттік сатып алу саласында аталған проблематика ерекше өзектілікке ие. Мемлекеттік келісімшарт, әдетте, тек дайын нысан түріндегі түпкілікті нәтижеге қол жеткізуге ғана емес, сонымен қатар тапсырыс берушіні толыққанды материалдық-техникалық жабдықтауға да бағытталады.

Бұл осындай шарттарға мердігерлікке де, тауар жеткізіліміне де қатысты нормаларды, сонымен бірге жария-құқықтық талаптардың ерекшеліктерін ескере отырып қолдану қажеттілігін айқындайды. Сот практикасы мұндай жағдайларда басымдық, әдетте, мердігерлік элементке берілетінін растайды, өйткені түпкілікті мақсат — аяқталған нысанды құру. Алайда тауар жеткізілімі элементтері де жауапкершілікті дұрыс бөлу және тараптардың құқықтарын қорғау үшін дербес мәнін сақтап қалады.

Осылайша, тауар жеткізілімі элементтері бар мердігерлік шарттарды тиімді құқықтық реттеу тек кешенді тәсілдің негізінде мүмкін болады, ол азаматтық заңнама нормаларын бөлектеп қолдануды және оларды мемлекеттік тапсырыстың қажеттіліктеріне бейімдеуді көздейді. Бұл құқықтық айқын еместікті барынша азайтуға, мердігер мен тапсырыс берушінің мүдделерінің тепе-теңдігін қамтамасыз етуге және сот тәжірибесінде бірыңғай тәсілді қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Огородов Д. В. Конструкция смешанного договора в гражданском (частном) праве / Д. В. Огородов, М. Ю. Чельшев // Сделки: проблемы теории и практики: сб. ст. / Исследовательский центр частного права. — М.: Статут, 2008. — № 5. — С. 310-355.
- 2 Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Казахстан (Особенная часть, главы 32–44) / отв. ред. М. К. Сулейменов, Ю. Г. Басин. — Алматы, 2001. — 638 с.
- 3 Гражданский кодекс Республики Казахстан (Особенная часть) от 1 июля 1999 года № 409. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K990000409>.
- 4 Жайлин Г. А. Гражданское право. Особенная часть: учебник / Г. А. Жайлин. — Алматы: NURPRESS, 2011. — Т. 1 — 304 с.
- 5 Казакова Е. Б. Договор поставки: основные проблемы его применения / Е. Б. Казакова, А. А. Чеботаева // Наука. Общество. Государство. — 2019. — Т. 7. — № 1 (25). — С. 136–141.
- 6 Янчуревич К. В. Понятие смешанных договоров, их виды и отличия от непоименованных договоров / К. В. Янчуревич // Правовая система Республики Беларусь: состояние, проблемы и перспективы развития: сб. науч. ст.: [в 2 т-х] / отв. ред. Н. В. Сильченко. — Минск: УП «Экоперспектива», 2012. — Т. 2. — С. 177-179.
- 7 Гарипов А. Р. Договор подряда, его место в системе гражданско-правовых договоров и смешанный договор (на примере договора строительного подряда) / А. Р. Гарипов // Вестник экономики, права и социологии. — 2011. — № 1. — С. 124–127.
- 8 Верховец Е. С. Особенности договора поставки и его правовое регулирование в России / Е. С. Верховец // Вестник науки. — 2024. — Т. 4. — № 9 (78). — С. 112–128.
- 9 Гражданское право [в 2 ч.]: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению «Юриспруденция» / под ред. В. П. Камышанского, Н. М. Коршунова, В. И. Иванова. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. — Ч. 2 — 751 с.
- 10 Мороз С. П. Инвестициялық құқық: дәрістер жинағы / С. П. Мороз. — Алматы: ҚҚУ, 2008. — 156 б.
- 11 Шмырева К. Н. Соотношение договора поставки с иными видами договоров: проблемы теории и практики / К. Н. Шмырева, С. А. Олейник // Российская наука в современном мире. Сборник статей X Международной научно-практической конференции. — Москва: «Научно-издательский центр «Актуальность.РФ», 2017. — С. 343–347.
- 12 Закон Республики Казахстан от 1 июля 2024 года № 106-VIII ЗРК «О государственных закупках». — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2400000106>.
- 13 Туменбаева Д. К. Гражданско-правовое регулирование осуществления государственных закупок в Республике Казахстан / Д. К. Туменбаева // Материалы Междунар. науч. форума обучающихся «Молодежь в науке и творчестве» [В 6 ч.]. Ч. 5. Международная научно-практ. конф. «Актуальные проблемы гуманитарных, социальных и естественных наук»: сб. науч. ст. — 2021. — С. 276-277. — Гжель: ГГУ.
- 14 Решение Специализированного межрайонного экономического суда Акмолинской области № 1112-16-00-2/3839 от 06.02.2017 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://office.sud.kz/>.
- 15 Постановление Судебной коллегии по гражданским делам Алматинского городского суда от 05.03.2025 г. по гражданскому делу № 7599-25-00-2а/1704. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://sb.prg.kz/lawsuits/6345771>.
- 16 Решение Специализированного межрайонного экономического суда г. Астаны по гражданскому делу № 7119-16-00-2/7210. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://sb.prg.kz/lawsuits/5843412>.

О.Т. Алимов, Т.В. Степанова

Особенности правового регулирования договора подряда с элементами поставки: теоретические подходы и судебная практика

Настоящая статья посвящена комплексному исследованию особенностей правового регулирования договора подряда с элементами поставки в системе гражданского права Республики Казахстан. Актуальность темы обусловлена сложностью правовой квалификации смешанных договоров и необходимостью определения критериев разграничения ключевых обязательств — выполнения работ (подряд) и передачи имущества (поставка) — в контексте положений Гражданского кодекса РК. Особое внимание уделено анализу взаимосвязи и точек соприкосновения указанных договоров, а также механизмам их соотношения и взаимодействия в правоприменительной практике. Рассматриваются теоретические подходы к определению доминирующего элемента договора для целей субсидиарного применения норм, регулирующих соответствующий вид обязательства. Проанализирована судебная практика Верховного Суда РК и местных судов по спорам, возникающим из данных договорных конструкций. Отдельный раздел посвящен вопросам распределения рисков, ответственности сторон за ненадлежащее исполнение работ или поставку некачественного товара, а также моментов перехода права собственности и применения к ним положений о возмещении убытков. Результаты исследования выражены в обоснованных выводах и практических рекомендациях, направленных на повышение правовой определенности, унификацию подходов в правоприменительной практике и совершенствование договорного регулирования в коммерческом обороте Республики Казахстан.

Ключевые слова: судебная практика, договор подряда, договор поставки, обязательственное право, подрядчик, заказчик.

O.T. Alimov, T.V. Stepanova

Peculiarities of the Legal Regulation of a Contract for Work and Labor with Elements of Supply: Theoretical Approaches and Judicial Practice

This article is devoted to a comprehensive study of the peculiarities of legal regulation of a contract for work and labor with elements of supply within the civil law system of the Republic of Kazakhstan. The relevance of the topic is determined by the complexity of the legal qualification of such mixed contracts and the need to establish criteria for distinguishing between key obligations: the performance of work (contract for work) and the transfer of property (supply) in the context of Kazakhstani legislation, primarily the Civil Code of the Republic of Kazakhstan. Particular emphasis is placed on examining the interrelation and points of intersection of these contracts, as well as on identifying the mechanisms of their correlation and interaction in legal practice. The article analyzes theoretical approaches to identifying the dominant element of the contract for the purpose of subsidiarily applying the relevant legal norms. Particular attention is given to the analysis of judicial practice of the Supreme Court of the Republic of Kazakhstan and local courts in resolving disputes arising from such contractual structures. The study also examines issues related to the allocation of risks, the liability of the parties for improper performance of work or delivery of defective goods, as well as the issues of transferring ownership and the application of provisions on compensation for damages. The findings of the research include reasoned conclusions and recommendations aimed at enhancing legal certainty, unifying approaches in law enforcement practice, and improving the contractual framework in commercial turnover in the Republic of Kazakhstan.

Keywords: judicial practice, contract for work and labor, contract of supply, law of obligations, contractor, customer.

References:

- 1 Ogorodov, D.V., & Chelyshev, M.Yu. (2008). *Konstruktsiia smeshannogo dogovora v grazhdanskom (chastnom) prave* [The construction of a mixed contract in civil (private) law]. *Sdelki: problemy teorii i praktiki. Sbornik statei — Transactions: the problems of theory and practice. Collection of articles* (pp. 310–355). Issledovatel'skii tsentr chastnogo prava. Moscow: Statut [in Russian].
- 2 Suleimenov, M.K., & Basin, Yu.G. (Eds.). (2001). *Kommentarii k Grazhdanskomu kodeksu Respubliki Kazakhstan (Osobennaiia chast, glavy 32–44)* [Commentary to the Civil Code of the Republic of Kazakhstan (Special part, chapters 32–44)]. Almaty [in Russian].

- 3 Grazhdanskii kodeks Respubliki Kazakhstan (Osobennaiia chast) ot 1 iuliia 1999 goda № 409 [Civil Code of the Republic of Kazakhstan (Special Part) of July 1, 1999 No. 409]. (n.d.). *adilet.zan.kz*. Retrieved from https://adilet.zan.kz/rus/docs/K990000409_ [in Russian].
- 4 Zhailin, G.A. (2011). *Grazhdanskoe pravo. Osobennaiia chast* [Civil law. Special part] (Vol. 1). Almaty [in Russian].
- 5 Kazakova, E.B., & Chebotaeva, A.A. (2019). Dogovor postavki: osnovnye problemy ego primeneniia [Supply contract: main problems of its application]. *Nauka. Obshchestvo. Gosudarstvo. — Science. Society. State*, 7, 1, 136–141 [in Russian].
- 6 Yanchurevich, K.V. (2012). Poniatie smeshannykh dogovorov, ikh vidy i otlichiia ot nepoimenovannykh dogovorov [The concept of mixed contracts, their types and differences from unnamed contracts]. N.V. Silchenko (Ed.); *Pravovaiia sistema Respubliki Belarus: sostoianie, problemy i perspektivy razvitiia — Legal system of the Republic of Belarus: state, problems and development prospects*, 2, 210–225. Minsk [in Russian].
- 7 Garipov, A.R. (2011). Dogovor podriada, ego mesto v sisteme grazhdansko-pravovykh dogovorov i smeshannyi dogovor (na primere dogovora stroitel'nogo podriada) [Contracting agreement, its place in the system of civil law contracts and mixed contract (on the example of a construction contract)]. *Vestnik ekonomiki, prava i sotsiologii — Bulletin of Economics, Law and Sociology*, 1, 124–127 [in Russian].
- 8 Verkhovets, E.S. (2024). Osobennosti dogovora postavki i ego pravovoe regulirovanie v Rossii [Features of the supply contract and its legal regulation in Russia]. *Vestnik nauki — Bulletin of Science*, 4(9), 112–128 [in Russian].
- 9 Kamyshanskii V.P., Korshunova N.M., & Ivanov, V.I. (Eds.). (2012). *Grazhdanskoe pravo* [Civil law] (Vols. 1-2, Part 2). Moscow [in Russian].
- 10 Moroz, S.P. (2008). *Investitsiialyq quqyq: darister zhinagy* [Investment law: lecture collection]. Almaty [in Kazakh].
- 11 Shmyreva, K.N., & Oleinik, S.A. (2017). Sootnoshenie dogovora postavki s inymi vidami dogovorov: problemy teorii i praktiki [The correlation of the supply contract with other types of contracts: problems of theory and practice]. *Rossiiskaia nauka v sovremennom mire. Sbornik statei X Mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii — Russian Science in the Modern World. Collected Papers of the X International Scientific-Practical Conference* (pp. 343–347). Moscow: «Nauchno-izdatelskii tsentr «Aktualnost.RF» [in Russian].
- 12 Zakon Respubliki Kazakhstan ot 1 iuliia 2024 goda № 106-VIII ZRK «O gosudarstvennykh zakupkakh» [Law of the Republic of Kazakhstan of July 1, 2024 N 106-VIII ZRK “On public procurement”]. (n.d.). *adilet.zan.kz*. Retrieved from <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2400000106> [in Russian].
- 13 Tumenbayeva, D.K. (2021). Grazhdansko-pravovoe regulirovanie osushchestvleniia gosudarstvennykh zakupok v Respublike Kazakhstan [Civil-law regulation of public procurement implementation in the Republic of Kazakhstan]. *Materialy Mezhdunarodnogo nauchnogo foruma obuchaiushchikhsii «Molodezh v nauke i tvorchestve». Chast 5. Mezhdunarodnaia nauchno-prakticheskaiia konferentsiia «Aktualnye problemy gumanitarnykh, sotsialnykh i estestvennykh nauk»: sbornik nauchnykh statei — Materials of the International Scientific Forum of students “Youth in science and creativity”. Part 5. International Scientific and Practical Conference “Actual Problems of the Humanities, Social Sciences and Natural Sciences”: collection of scientific articles* (pp. 276–277). Part 1-6. Ghel: Gzhelskii gosudarstvennyi universitet [in Russian].
- 14 Reshenie Spetsializirovannogo mezhraionnogo ekonomicheskogo suda Akmolinskoi oblasti № 1112-16-00-2/3839 ot 06.02.2017 g. [Decision of the Specialized Interdistrict Economic Court of Akmola Region No. 1112-16-00-2/3839 of 06.02.2017]. (n.d.). *office.sud.kz*. Retrieved from <https://office.sud.kz/> [in Russian].
- 15 Postanovlenie Sudebnoi kollegii po grazhdanskim delam Almatinskogo gorodskogo suda ot 05.03.2025 g. po grazhdanskomu delu № 7599-25-00-2a/1704 [Ruling of the Judicial Board for Civil Cases of Almaty City Court of March 5, 2025 in civil case No. 7599-25-00-2a/1704]. (n.d.). *sb.prg.kz*. Retrieved from <https://sb.prg.kz/lawsuits/6345771> [in Russian].
- 16 Reshenie Spetsializirovannogo mezhraionnogo ekonomicheskogo suda g. Astany po grazhdanskomu delu № 7119-16-00-2/7210 [Decision of the Specialized Interdistrict Economic Court of Astana in civil case No. 7119-16-00-2/7210]. (n.d.). *sb.prg.kz*. Retrieved from <https://sb.prg.kz/lawsuits/5843412> [in Russian].

Авторлар туралы мәліметтер

Әлімов Олжас Төлегенұлы — заң ғылымдардарының магистрі, PhD докторанты, Каспий қоғамдық университеті, Алматы, Қазақстан; e-mail: lawyer_olzhas@mail.ru

Степанова Тетяна Валерьевна — заң ғылымдарының кандидаты, профессор, И.И. Мечников атындағы Одесса ұлттық университетінің конституциялық құқық және әділет кафедрасының меңгерушісі, Одесса, Украина; e-mail: stepanovaty@ukr.net

Information about the authors

Alimov Olzhas Tulegenovich — Master of Law, PhD student, Caspian Public University, Almaty, Kazakhstan; e-mail: lawyer_olzhas@mail.ru.

Stepanova Tetyana Valeryevna — Candidate of Law, Professor, Head of the Department of Constitutional Law and Justice of the I.I. Mechnikov Odessa National University, Odessa, Ukraine; e-mail: stepanovaty@ukr.net.